

Віра Лимонченко
Дрогобицький державний педагогічний університет
ім. Івана Франка,
м. Дрогобич

**ВТОМЛЕНІ СОНЦЕМ СВІДОМОСТІ
(ЧИ Є ДІЄВОЮ У НАШІ ДНІ ТЕЗА “ФІЛОСОФІЯ –
ЦЕ СВІДОМІСТЬ ВГОЛОС”)**

У Ф.М.Достоевського є влучний в своїй образливості вираз: “Що таке філософ? У нас на Русі це слово лайливе і означає ‘дурень’”. Причому в даному випадку слово “філософ” має смисл не професійно-інституалізованого знання, а життєвого особистісного стану. Актуальність даного повідомлення в цьому і полягає – необхідність осмислити параметри життєвої ситуації, в якій стан реального філософствування постає надлишковим, більш точно можна сказати – зайвим. Осмислення феномену “особистість філософа” може мати два вектори. По-перше, осмислення *особистості* філософа в деякій віддаленості від його професійної праці: штампом для такого спрямування думки стало життя Гегеля. Не вдаючись в спростування або підтвердження, зазначимо ситуацію розведення структур думки і структур повсякденного життя – вони розведені, тобто основою, до якої звернений рефлексивний акт, стверджується не кінцеве емпіричне суще, замкнене у простір життя, що знаходиться всередині світу, а абсолютна інстанція простору думки, що тяжіє над усім. За ситуації, в якій передбачається наявність абсолютної точки відліку, свідомість не є тільки симптомом – не місцем дій смислу, а постає як суддя, принцип, міра. Як тільки наявність абсолютної інстанції думки відкидається (або навіть викликає сумнів), ситуація розведення структур думки і структур життя набуває іншого смислу.

Якщо в ситуації, яку умовно назвемо “Гегель”, вони розведені, оскільки свідомий акт передбачає звернення, співвідношення з абсолютною цілісністю, і набути її може лише думка, то існує таке розведення структур життя і структур думки, коли абсолютною цілісністю постає життя, причому в окремо-особистісному виконанні. Послідовне вираження подібної позиції включило б себе визнання простором, до якого спрямований акт усвідомлення, мого власного життя, що тут і тепер здійснюється. Відкрите і пряме проведення цього принципу ставить людину в ситуацію граничної свободи, що є нестерпно тяжким (звідси експлікування свідомості як

страждання і болю) – тому відсувається самий свідомий акт, свідомість піддається критиці і викликає підозру (Ф. Ніцше, К. Маркс, З. Фройд), закликається до скромності (Ж. Дельоз про Ніцше), і виникає ситуація *загального переморгування*, зафіксована М. Мамардашвілі в статті “Свідомість і цивілізація”, коли на основі відмови від принципу трансцендування людини до людського (першоактів зведення себе до особливих “умоосяжних об’єктів”, наявність яких не фіксується у вигляді факту – що і є свідомістю) виникає ситуація, яку вже неможливо осмислювати у вимірах філософії свідомості, і щезає сама проблема співвідношення структур життя і структур думки, руйнується сама ситуація свідомості як проведення свого кінцевого життя крізь світло (але не крізь стрій) абсолютних вимірів буття.

Можливий також інший варіант, коли правомірною є відмова від розведення структур життя і структур думки, що тягне за собою, повторімося, визнання центральною інстанцією абсолютного простору думки життя, що здійснюється тут і тепер (і, проведений послідовно, вводить вимір свободи – така ситуація позначена Ф.М. Достоевським таким чином: *кожний винен за всіх і за все*, немає зовнішніх насильницьких спонукань), приводить до появи особистості-філософа (не “особистості (кого?) філософа”, а “особистості-філософа”), життєві акти якої тримаються “мускулами думки”, що нарощуються на базі деяких першоактів і очевидностей, які неочевидні для нетренованого бачення-умогляду (можна і “серцебачення”). Така життєва ситуація викликає здивування і глузування в ті часи, що відкидають сонце свідомості, тому теза “філософія – це свідомість вголос” є дійсною, але практично не є дієвою.

Євгеній Бразуль-Брушковський

Національний університет “Львівська політехніка”,

м. Львів

ФІЛОСОФІЯ ЯК КРИТИКА ТА ЕКСПЛІКАЦІЯ СВІТОГЛЯДІВ

Вивчення можливості розуміння філософії як критики та експлікації світоглядів передбачає, на нашу думку, зосередження на трьох підставових проблемах: філософія та її зв’язок зі світоглядом, плюралістичне бачення проблеми світогляду як власне світоглядів та можливість критики світоглядів тією мірою, якою є можливою критика, наприклад, концептуальних структур.